

AB REKABET POLİTİKASI'NIN VERGİ UYUMLAŞTIRMASINA ETKİSİ

Yrd. Doç. Dr. Hakan CAVLAK

Namık Kemal Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü

e-posta: hakancavlak@gmail.com

Burak İnce

Namık Kemal Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü

e-posta: burak.ince2259@hotmail.com

Özet

Devlet müdahalesinin olmadığı piyasa koşullarında ilk olarak arz ve talep olmak üzere kendi dinamikleri ile işleyen bir sistem olan piyasa ekonomisinin önemli noktalarından birisi de rekabet konusudur. Piyasa ekonomisinde etkin bir rekabet ortamının yaratılabilmesi ve sistemin iyi işlemesi adına ülkeler rekabetin ortaya çıkışından itibaren birden çok düzenleme ve uygulamalara yer vermişlerdir. Sanayi devrimi ile başlayan bu süreçte ülkeler birbirleri üzerinde avantajlar elde etmeye çalışmışlar, haksız rekabet unsurları ile üstünlük sağlama hedefi izlemişlerdir. Avrupa Birliği de rekabet konusunda en etkin siyasi oluşumlardan birisi olarak dikkat çekmektedir. Rekabet politikası AB'nin en etkili olduğu politika alanlarından birisi olarak görülmektedir. Rekabetle ilgili bu alanlardan birisi de vergilendirmedir. Bu çalışmada AB'nin izlemiş olduğu rekabet politikasının ortak vergi politikası üzerindeki etkileri nelerdir? Bu noktada rekabet politikası ülkelerin vergi sistemlerinde yer verdikleri vergi indirimleri, istisnaları ve muafiyet uygulamalarının ve vergi politikaları içinde yapılan uyumlaştırma çalışmalarını etkilemekte midir? Bu çalışmada bağımlı değişken olarak AB'nin ortak vergi politikası, bağımsız değişken olarak ise AB'nin ortak rekabet politikası ele alınacak ve birliğin izlemiş olduğu ortak vergi politikasının rekabet üzerindeki etkilerinin olup olmadığı incelenecektir.

Abstract

The issue of competition is one of the significant issues in a market economy that is free from state intervention. In order to create and operate an efficient competition environment states focused on numerous regulations and policies. Since the Industrial Revolution states have struggled to overcome each other in this process and tried to get advantageous positions against the others. The European Union (EU) is one the most efficient political entities on competition area. The competition policy is a very effective policy field in the EU. One of those fields concerning competition polices of the EU is the field of taxation. In this study, the questions of what influences have the competition policy has on common taxation policy of the EU; whether the tax exemptions and tax reductions that are granted by the member states are influenced by the EU competition policy are tried to be answered. The dependent variable of the study is the taxation policy of the EU and as the independent variable the competition policy is determined.

GİRİŞ

Devlet müdahalesinin olmadığı piyasa koşullarında ilk olarak arz ve talep olmak üzere kendi dinamikleri ile işleyen bir sistem olan piyasa ekonomisinin önemli noktalarından birisi de rekabet konusudur. Piyasa ekonomisinde etkin bir rekabet ortamının yaratılabilmesi ve sistemin iyi işlemesi adına ülkeler rekabetin ortaya çıkışından itibaren birden çok düzenleme ve uygulamalara yer vermişlerdir. Sanayi devrimi ile başlayan bu süreçte ülkeler birbirleri üzerinde avantajlar elde etmeye çalışmışlar, haksız rekabet unsurları ile üstünlük sağlama hedefi izlemişlerdir.

Avrupa'da ise 2.Dünya Savaşı sonrasında savaşın yaratmış olduğu kötü şartları ortadan kaldırmak, tekrar savaşlarla uğraşmamak, barış ve birlik ortamı içinde yaşamak için atılan ilk adım olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu(AKÇT) ile birlikte rekabeti düzenleyici ilke ve uygulamalarda ortaya konulmuştur. Kurulan birlik içinde, ülkelerin serbestçe rekabet edebildiği bir ortam yaratmak ve haksız rekabeti ortadan kaldırmak için ortak bir politika ortaya konmuştur. Ortaya konulan ortak rekabet politikasının amacı ülkeler arasında adil bir şekilde rekabetin gerçekleşmesini sağlamaktır. Ortak rekabet politikasının yanında Avrupa Birliği (AB)'nin bir diğer politikası olan ortak vergi politikası da ülkeler arasındaki farklı uygulamalara son vererek, ülkelerin ayrıcalıklı konuma gelmemeleri ve haksız rekabeti önlemek adına yer verilen bir diğer politikadır.

Bu çalışmada AB'nin izlemiş olduğu ortak vergi politikasının serbest rekabet üzerindeki etkileri nelerdir? Bu noktada ülkelerin vergi sistemlerinde yer verdikleri vergi indirimleri, istisnaları ve muafiyet uygulamalarının ve vergi politikaları içinde yapılan uyumlaştırma çalışmalarının rekabeti ne etkilemekte midir ?

Bu sorulara cevap ararken bağımsız değişken olarak AB'nin ortak rekabet politikası, bağımlı değişken olarak ise AB'nin ortak vergi politikası ele alınacak ve birliğin izlemiş olduğu rekabet politikasının ortak vergi politikası üzerindeki etkilerinin olup olmadığı incelenecektir.

1.AB'DE REKABET POLİTİKASI

İlk olarak rekabetin kelime anlamı, belli bir amaç için mücadele eden en az iki kişi arasında geçen rakip olma durumudur. Bu noktada rekabet politikası ise dar anlamda, rekabet hukukunun kuralları ile bu kuralların uygulanmasına ilişkin politikalar olarak ifade edilebilir. Geniş anlamda ise rekabet politikası, devletin piyasada etkin olarak bir rekabet ortamı yaratmak için uyguladığı ve kullandığı politikalar olarak tanımlanabilir (Ateş, 2009, s. 59). Bir diğer tanımda rekabet politikası, piyasalar içinde rekabet şartlarının var olmasına veya etkin rekabetçi firmaların yaratılması ve büyütülmesine imkan tanıyan kamu politikası araçlarının tümüdür (Filiker, 2007, s. 112). Rekabet

politikası ile ilgili ifadeleri incelediğimizde ortak bir çatı altında buluşan bir tanım olmadığı görülmektedir. Ülkelerin kültürel, coğrafi, sosyal, ekonomik ve siyasi yapıları rekabet politikalarını da etkilemiştir. Bu noktada Avrupa Birliği içinde de yer alan ortak rekabet politikasının üye ülkelerin birbirleri ile olan ilişkileri ve uyumu için uygulanan bir araç olarak tanımlanabilir.

2.DÜNYA'DA REKABET POLİTİKASININ GEÇMİŞİ

Rekabete ilişkin ilk kanuni düzenleme fikri 19.yy da ABD'de de tröstleşmelerin artması üzerine ortaya atılmış ve 1890 yılında Sherman Act yasası onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın ilerleyen zamanlarda yetersiz kalması sonucu 1914 yılında Clayton Act ve Federal Trade Commission Act yasaları kabul edilmiştir (Altay, 2006, s. 66). Yapılan bu yasalarla hedeflenen rekabet ortamını korumak, kartel ve tröst oluşumunu engelleyerek adil bir piyasa ekonomisi ortamını korumaya devam etmektir.

Bu kanunların çıkarılmasını izleyen zamanlarda ise, rekabet konusunu ön plana çıkarmak ve etkin kılmak amacıyla; Robinson Patman Act 1936 yılında, Miller-Tydings Act 1937 yılında, Wheeler-Lea Act 1938 yılında, Celler-Kefauver Act 1950 yılında, McGuire Act 1951 yılında yürürlüğe sokularak rekabet ortamının devamı sağlanmak istenmiştir (Yıldız, 2007, s. 3). ABD'de uygulamaya konulan bu yasa ve düzenlemeler Kıta Avrupa'sını da etkilemiş, her ne kadar 19.yy da Avrupa'da rekabet ile ilgili düzenlemeler olsa da 2.Dünya Savaşı'nın o yıkıcı ortamı ve ülkelerin darboğazdan çıkmak, barış ve birlik içinde yaşamak için oluşturdukları AKÇT ile rekabet konusunda ortak bir anlayış izlemeye başlamışlardır.

Rekabet konusunda ise en önemli gelişme 18 Nisan 1958 yılında imzalanan AKÇT'ni kuran Roma Antlaşması'nın 1 Ocak 1957 yılında yürürlüğe girmesi ile olmuştur (Altay, 2006, s. 67). Roma Antlaşması'nın 85. ve 94. maddeleri arasında ortak rekabet politikası ilkeleri yer almaktadır. Avrupa Birliği'nde rekabetin korunmasını sağlamak amacıyla Avrupa Komisyonu görevlendirilmiştir. Rekabet konusunda çıkabilecek uyuşmazlıklar ve ihlallerde Komisyon yetkili mercii olarak konuyla ilgilenecektir.

3.AB REKABET POLİTİKASININ AMAÇLARI VE ARAÇLARI

Rekabet politikasının tek bir amacının olmadığı ve ülkelerin içinde bulunduğu sosyal, kültürel, ekonomik vb. faktörlere göre amaçlarının da çeşitlendiğini ifade edebiliriz. Rekabet politikası daha çok ekonomik faktörlere göre şekillenmekte olup piyasa ekonomisinde rekabeti düzenleyici ve adilleşmesini sağlayan bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rekabet politikasının ekonomik anlamda, piyasa ekonomisinin devamı için piyasada faaliyet gösteren firmalar arasında rekabetin sağlıklı bir biçimde yürümesini sağlamaktır. Bunu sağlarken yasal çerçeveler içinde ve hukuktan destek alarak görevini yerine getirir. Bu düzenlemeler ve yasal dayanaklarla birlikte kartelleşme ve tröstlerin önüne geçerek rekabet ortamının devamı sağlanacak, devlet yardımları da belirli kurallar içinde yapılacaktır. Bunun yanında rekabet politikasının diğer ekonomik hedefleri; ekonomik etkinliğin sağlanması, tüketici refahının artırılması, ekonomik gelişmelerin ve iyileşmelerin devamı, arz ve talep dengesinin korunması, üretim maliyetlerinin düşürülmesi, etkin kaynak dağılımını gerçekleştirmektir (Altay, 2006, s. 67).

Rekabet politikasının Dünya Bankası ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'ye göre amaçları; serbest rekabet ortamının sürekliliğinin devamı, etkin rekabet ortamının korunması veya tesis edilmesidir. Rekabet üzerindeki gereksiz kısıtlamaların da önlenmesidir. Bazı ülkelerde ise rekabet politikasının amaçları, bireysel eylem özgürlüğü, demokratik yapının ekonomik anlamda devamı, rekabetten elde edilen çıkar ile tüketicilerin çıkarlarının aynı noktada buluşmasının sağlanması gibi hedefleri vardır (Filiker, 2007, s. 113). Rekabet politikası sadece AB içinde değil dünyada mevcut olan önemli kuruluşlarında izlediği bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Birliği rekabet politikasının temel amaç ve hedefleri Roma Antlaşması ile ilk olarak resmi anlamda topluluktaki yerini almıştır. Roma Antlaşmasının 85. ve 94. maddeleri arasında bu hedefler ifade edilmiştir. AB'nin uyguladığı bu kural ve düzenlemeler birçok ülkeye de öncü olmuştur. Ortak rekabet politikaları ile hedeflenen ilk olarak rekabetin adilane bir şekilde devamı, üye ülkeler arasındaki işbirliğini artırmak olsa da bununla birlikte Ortak Pazar'ın oluşumunu ve ekonomik amaçların gerçek kılınmasının sağlamaktır (Altay, 2006, s. 80-81). Rekabet politikası ilk olarak Roma Antlaşması'nda hukuki olarak yerini almış, bundan sonraki süreçte de ülkeler ilgili maddeler uyarınca rekabet ortamını mümkün kılmaya çalışmışlardır.

AB ortak rekabet kurallarının oluşturulmasında temel olarak üç amacı gerçekleştirmeye çalışmaktadır:

- İşletmeler arasında rekabeti bozucu ya da kısıtlayıcı ticari engeller geliştirilmesinin, hakim durumu kötüye kullanılmasının ve rekabeti sınırlayıcı da bozucu devlet yardımlarının engellenmesi,
- Etkin bir rekabet ortamının sağlanması adına Tek Pazar'ın kurulması,
- Ticari etkinliğin ve gelişmenin sağlanmasıdır (Yıldız, 2007, s. 4-5).

Rekabet politikasını gerçek kılmada bazı araçlar kullanılmaktadır. Bu araçlar ülkenin yapısı, hukuku gibi konular bakımında farklılıklar gösterebilmektedir. Rekabet politikasının araçları; ilk olarak

rekabeti bozucu ve kısıtlayıcı anlaşmaların yasaklanması, piyasa ekonomisinde mevcut olan durumun kötü amaçlı kullanımının önlenmesi ve devlet yardımlarının adil rekabet ortamını bozucu ve sınırlandırıcı özelliklerinin engellenmesi, dumping/anti-dumping, sübvansiyon/anti-sübvansiyon olarak ifade edebiliriz (Altay, 2006, s. 88-98). Devletin varlığının devam etmesi için alınan vergiler ve bunun sonucunda elde edilen gelirler ile devletler kamusal mal ve hizmet sunumunu gerçekleştirmek için çeşitli politikalar izlemektedirler. Bu noktada devlet yardımları da izlenen ekonomi politikalarından biridir. Rekabet ortamını düzenleyici uygulamalar olan devlet yardımlarının içine vergi indirimleri, muafiyet, istisnaları da girmektedir. Bu noktada devlet yardımlarının da belli kurallar ve ilkeler içinde ülkeleri ayrıcalıklı konuma getirmeyecek şekilde yapılması gerekmektedir.

4.AB REKABET POLİTİKASINDA DEVLET YARDIMLARI

Devletin ekonomi üzerindeki etkisinin önemli araçlarından biri olan devlet yardımları, devlet eliyle kamu ve özel kesime yapılan her türlü yardım olarak ifade edilebilir (İlhan, 2010, s. 103). Bir diğer tanımda devlet yardımları, belirlenmiş ekonomik faaliyetlerin diğer faaliyetlere göre daha fazla gelişimini sağlamak için devlet tarafından sunulan desteklerdir (Hacıköylü & Kutlu, 2007, s. 368). AB içinde devlet yardımları 92. Ve 94. maddelerinde Roma Antlaşması'nda kendine yer bulmuştur. Roma Antlaşması'nın 92. maddesinde, "Bir üye devlet tarafından veya devletin kaynakları ile herhangi bir şekilde yapılan ve belirli teşebbüsleri veya malların üretimini kayırmak yolu ile rekabeti bozan veya tehdit eden her türlü yardımın Ortak Pazar ile bağdaşmadığı hükme bağlanmıştır." Devlet yardımları rekabetin sınırlarından muaf olabilmesi için bağışlar, faiz ve vergi indirimi, ürün ve hizmetlerin devlet tarafından istenen şartlarda sunulması şeklinde olabilmektedir. Bu muafiyetlerin uygulanabilmesi de AB Rekabet Hukuku çerçevesinde mümkündür (Filiker, 2007, s. 115). Devlet yardımları konusunda çeşitli tanımlar yapılmış olup, bu noktada Roma Antlaşması da ortak rekabet politikasının içinde ifade edilmiş ve yasal sınırları belirlenmiştir.

AB içinde devlet yardımlarının iç pazara göre işleyişine engel olup olmadığı, kontrol ve tespit etmek AB Komisyon'una aittir. Komisyon devlet yardımlarını re'sen ele almakta ya da şikayet üzerine soruşturma başlatmaktadır. Komisyonun amacı; birlik içindeki mevcut yardımları izleyerek ve denetleyerek rekabet ortamının düzenini korumaktır. Devlet yardımlarının düzenlenmesi, yürürlüğe konması Komisyon kontrolündedir. İç pazarla bağdaşmayan yardımlar Komisyon tarafından tespit edilir ve yaptırımlar uygulanır. Komisyon, hem iş yükünü azaltmak hem de yardım politikalarını açıkça tanımlayarak sistemin devamını sağlamak için çeşitli konularda yön verici kural ve ilkeler kabul etmiştir. Bu metinler ekonomik olarak geri kalmış bölgeler, AR-GE, istihdam sağlama ve eğitimi geliştirme, KOBİ'ler, çevresel düzenlemeler ve ekonomik olarak zor durumda olan şirketlerin yeniden yapılandırılması ve düzenlenmesi gibi konularla ilgilidir (Altay, 2006, s. 102). Buradan yola çıkarak AB

içinde üye ülkeler arasında ortak rekabet politikasını gerçek kılmada, sonuçlarını ve uygulamaları izlemede ilgili kurumun Komisyon olduğunu ifade edebiliriz.

Devlet yardımlarının unsurlarını ifade edecek olursak; menfaatin bulunması, yardımın devlet ve devlet kaynakları yoluyla yansması, seçicilik ve üye devletler arası ticaretin etkilenmiş olmasıdır (Özkumur, 2008, s. 4-5).Devlet yardımlarının amaçları ise AB Komisyon'unca belirlenmiştir:

- Parasal yardımlar ve vergi indirimleri
- Uygun şartlar altında verilen krediler ve ertelenmiş vergi
- Öz kaynak katılımı ve kullanımları
- Garantiler

AB'de Ortak Pazar anlayışına uyumlu devlet yardımlarını bölgesel yardımlar, yatay amaçlı yardımlar, sektörel yardımlar olmak üzere 3'e ayrıldığını söyleyebiliriz.

4.1.BÖLGESEL AMAÇLI YARDIMLAR

Belirli bölgelere verilen nitelikte olan yardımlar; yaşam standartlarının minimum seviyelerde olduğu veya iş bulmanın zor olduğu bölgelerin kalkınması ve ilerlemesi için yapılan yardımlar ile ticaret koşullarını AB'nin ortak çıkarına ters düşmediği sürece bazı ekonomik açıdan geri kalmış bölgelerin ya da bazı ekonomik faaliyetlerin gelişmesi için yapılan yardımlardır (İlhan, 2010, s. 105). AB'de bölgesel yardımların tespitinde sosyal ve ekonomik durum, kişi başına düşen gelir, işsizlik, istihdam durumu, göç oranı gibi kriterler göz önüne alınarak değerlendirme yapılır. Kurucu antlaşmasının 87 (3) (a) ve 87 (3) (c) maddeleri bölgesel problemleri çözmeye yönelik devlet yardımı önlemlerinin kabulüne temel olmaktadır (Özkumur, 2008, s. 14). İlgili antlaşmanın;

- 87 (3) (a) maddesi “ yaşam koşullarının olağandışı bir şekilde düşük olduğu ya da ciddi işsizliğin bulunduğu bölgelerde” kalkınmayı teşvik etmek için devlet yardımlarının uygulanmasına izin vermektedir.
- 87 (3) (c) maddesi diğer milli problem bölgesi türlerini içine almaktadır. Bu madde üye devletlere milli ortalamasının altında kalan, dezavantajlı konumda olan bölgelere yardım sağlama olanağı sunmaktadır (Ecer, 2010, s. 17).

Bölgesel yardımlara ilişkin kuralların yer aldığı “ Bölgesel Yardım ve Çevre Kararları” ile bölgesel yardımlarda etkinliğin artırılması ve en az gelişmiş bölgelerin bölgesel yardımlardan daha çok yararlanmaları için 1998 yılında “ Bölgesel Yardım Çerçeve ve İlke Kararları” olarak düzenlenmiştir. Söz konusu maddelerde belirtilen şartları taşımak koşulu ile bölgesel yardımlardan yararlanabilecek bölgelerin topluluk nüfusunun %50'sini geçmemesi gerekmektedir (Hacıköylü & Kutlu, 2007, s. 378-

379). Komisyon 2002’de ilgili Çerçeve’yi yeniden gözden geçirerek, Çerçeve’nin içerdiği kuralların karma nitelikteki yapısı, ağır bir bürokratik prosedüre sahip olduğu ve yardımların en üst seviyede olmasının yeteri miktarda aşağı çekilemeyip ilgili bölgesel yardımlarda adil olmayan rekabeti önleyemediği sonucuna ulaşmıştır. Komisyon aynı sene içinde yeni “ Büyük Yatırım Projeleri için Devlet Yardımları Hakkında Çoklu Sektörel Çerçeve” çalışması yapmış ve bu yeni Çerçeve 2004 yılından itibaren yürürlüğe girmiştir (İlhan, 2010, s. 106). Yani bölgeler arası dengesizliği ortadan kaldırmak ve adil rekabet ortamını sağlamak adına AB tarafından ilgili kurum ve kuruluşlarca çeşitli incelemelerde bulunulmuş ve bunun sonucunda önemli kararlar alınmıştır.

Bölgesel yardımlarda amaçlananlar kısaca; yaşam seviyesinin düşük olduğu yerlerde yaşam standartlarının yükseltilmesi, işsizliğin olduğu bölgelere yönelik istihdam yaratılması, ekonomik olarak bölgelerin iyileşmesi ve kalkınmanın gerçekleştirilmesi, ülke içi bölgeler ve üye ülkeler arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılmasına yönelik yapılan düzenlemelerdir. Hedeflenen bu faaliyetlerin gerçek kılınması ile rekabet ortamının korunması ve devamının sağlanması gözetilmektedir. İlgili bölgelere yapılan devlet yardımlarına tanınan muafiyetler azaltılmakta ve AB içinde uyumun da sağlanması hedeflenmektedir.

4.2.YATAY AMAÇLI YARDIMLAR

Yatay yardımlar, herhangi bir bölge ya da kitle, herhangi bir sektör ya da faaliyet alanı gözetilmeden rekabet ortamını korumak ve geliştirmek için yapılan yardımları kapsamaktadır. AB içinde yapılan yatay yardımlar daha çok endüstriyel ve ekonomik alanlara yönelik uygulanmaktadır.

Yatay yardımlar, araştırma ve geliştirmeye yönelik yardımlar, KOBİ’lere yapılan yardımlar, çevreye yönelik yardımlar, istihdam ve kalkınmaya yönelik yardımlar, eğitim alanında yapılan yardımlar, ticaret alanında yapılan yardımları kapsamaktadır (İlhan, 2010, s. 107). Yatay yardımlarla herhangi bir bölge ya da sektör hedef alınmaz ve AB’nin kendi politikaları doğrultusunda sosyo-ekonomik açıdan iyileşmeler, faydalar elde etmek için üye ülkeler arasında gerçekleşen faaliyetlerdir.

Yatay yardımların düzenlenmesi, incelenmesi ve denetlenmesi AB Komisyon’una aittir. İlgili Komisyon yardımların türüne göre en üst sınır belirleyebilir, belli alanlara yapılacak yardımlara muafiyet uygulayabilmektedir. AB Komisyonu 2008 tarihine kadar yatay yardımların 5 tanesinin muafiyet ile ilgili hususlarını belirlemiştir. İlgili muafiyetlerin; istihdam ve eğitime yönelik alanlar yanında KOBİ’lere yönelik muafiyet alanlarına 3 muafiyet düzenlemesi, dördüncü olarak şeffaf bölgesel yardım programları ve son olarak ise De Minimis kuralının uygulama alanını düzenlemiştir (Ecer, 2010, s. 18-19). AB Komisyonu yatay yardımlar konusunda tek yetkili kurumdur ve yapılacak olan yatay yardımlarla ilgili ilke ve kuralları belirlemiştir.

AB 2004 yılında tarım, balıkçılık ve ulaştırma sektörleri hariç yapılan yardımlar ilk olarak %25 ile çevre ve enerji tasarrufuna yönelik, 2. sırada bölgesel kalkınmaya yönelik %18, 3.olarak ise %12 oranında AR-GE ve son olarak %12 oranında KOBİ'lere yönelik olarak yapılmıştır. Bu alanların dışında yapılan diğer yardımlar ise kömür, imalat ve hizmet sektörüne yönelik olarak yapılmıştır (Hacıköylü & Kutlu, 2007, s. 376).

4.3.SEKTÖREL AMAÇLI YARDIMLAR

AB içinde sektörel yardımlarla amaçlanan, geri kalmış sektörlerle yönelik rekabeti düzenleyici yapılan yardımları içermektedir. Üye devletler tarafından yapılan sektörel yardımlar; krizde bulunan sanayilere yeniden yapılanmalarını sağlamak ve kolaylaştırmak için yapılan yardımlar ve ileri teknolojiye sahip sanayilere yönelik yapılan yardımlar olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır.1. sektörde yer alanlar gelişmekte olan ülkeler iken, 2. sektörde bulunan ülkeler ise sanayisi daha ileri düzeyde olan ülkelerdir (Özkumur, 2008, s. 15-16).

Sektörel yardımlar, özel kurallara tabiidirler. Bu kapsamdaki gemi yapımı, tekstil, motorlu taşıtlar, kömür-çelik, taşımacılık, tarım ve balıkçılık sektörleri; krize uğrayan ve ABD, Japonya gibi ülkelerle rekabet gücü az olan, yani rekabet koşullarına uyum sağlamayan sektörleri iyileştirmeye yönelik olarak yapılmaktadır (İlhan, 2010, s. 113). AB içinde üye ülkelerden birinin zor durumda olan bir sektöre yardım etmesi sonucu diğer ülkelerdeki sektörü zarara uğratarak üstünlük kurmasını, rekabeti bozucu nitelikte olmasını yasaklamıştır. AB bu noktada yapılan yardımların, sektörün içinde olduğu durumun kötü olması ve geçerli bir sebebinin olmasına, sorunların çözümüne yönelik olmasına ve sektörün yeniden kalkınarak uzun dönemli faaliyet gösterebilir düzeye katkıda bulunmasına yönelik uygulatmaktadır. Yapılacak yardımlar da yine kısıtlar bulunmakta ve uygulanacak bu kısıtlamalara AB karar vermektedir. AB sektörel yardım yapılacak yerleri kendi belirleyecek ve bu sektörlerle yönelik ilke ve kurallar dahilinde yardım uygulayacaktır (Altay, 2006, s. 106).AB içinde 2004 yılında yapılan sektörel yardımların %65'i imalat ve hizmet sektörüne, %24'ü tarım ve balıkçılık sektörüne, %9'u kömü sektörüne, %2'si de taşımacılık sektörüne verilmektedir. Yapılan sektörel yardımlar üye ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, doğal kaynakları, istihdam, ekonomik yapı gibi değişkenliklerine göre farklılık göstermektedir (Hacıköylü & Kutlu, 2007, s. 374-376).

Devlet yardımları denilince sadece devlet eliyle yapılan yardımlar akla gelmemelidir. Özel teşebbüs eliyle yapılmış yardımlar eğer kamu kaynağından yararlanarak yapılıyorsa devlet yardımı sayılmaktadır. Yardım denilince illa nakdi ve kredi anlaşılmalıdır. Parasal olmayan yardımlar, enerji desteği, hibeler ve düşük faizle ile verilen ödünçler, fiyat destekleri, girişimcilerin var olan borçlarına devletin garantisi verilmesi, bir kamu alacağının terkinini veya ertelenmesi gibi kolaylıkların sağlanması

da devlet yardımı niteliği taşır (Ateş, 2008, s. 65). Devlet yardımları bölgesel, yatay ve sektörel yardımların dışında pek çok değişik türlerde de meydana gelebilmektedir. Bu yardımlar, doğrudan nakit transferleri, borçlara verilen devlet garantileri, devlet tarafından düşük faizle borç verilmesi, vergi muafiyetleri, vergi ertelenmesi, vergi indirimi gibi özel veya şartlı vergi uygulamaları sübvansiyonu vb. yardımlardır (Özkarabüber, 2003, s. 4). Devlet yardımlarının devlet tarafından yapılmasının yanında, özel kesim tarafından da devletin kaynakları kullanılarak hem parasal hem de parasal olmayan nitelikte de yapılabilmektedir. Bunun yanında devlet yardımları ülkelerin izlemekte olduğu ekonomi politikaları içinde yer verilen vergisel düzenlemelerle de çeşitli şekillerde olabilmektedir.

AB'nin rekabeti koruyucu ve düzenleyici olarak kendi denetimi altında sağladığı devlet yardımlarının üye ülkeler arasında var olan vergi indirimleri, istisna ve muafiyetlerini, vergi ertelenmesi, özel vergi uygulamaları gibi ayrıcalık yaratan düzenlemeleri de ortak bir politika içine alarak üye ülkeler arasındaki farklılıkları önlemek ve ortadan kaldırmak amaçlı düzenlemeler yapmıştır. AB ortak vergi politikası ve vergisel düzenlemeler ile adil rekabet ortamının devamını sağlamak adına çeşitli ilke ve kurallar ortaya koymuştur. Bu noktada yapılan vergi uyumlaştırmaları da ortak vergi politikasının temeli oluşturmaktadır.

5.AB ORTAK VERGİ POLİTİKASI

AB'nin kuruluşundan itibaren ekonomik ve sosyal bütünleşmenin sağlanması adına ortak bir vergi politikasının belirlenmesi temel bir amaç olmuştur. Vergi politikaları ile üye ülkeler arasında adil bir rekabet ortamının sağlanabilmesi, mal ve sermaye hareketlerinin hiçbir engel ile karşılaşmadan gerçekleşmesi adına vergi politikaları bir araç olarak görülmüştür. Bu noktada AB içinde ülkelerin uyguladıkları farklı vergi politikalarının rekabet ortamını bozucu ve engelleyici, tarafsız ve uyumlu bir vergi sisteminin oluşması adına AB düzenlemeler yapmaktadır (Yıldız, 2006, s. 566). Bu noktada AB'nin kuruluşundan itibaren ortaya konulan çeşitli görüş ve yapılan düzenlemeler ile ortak vergi politikası konusunda bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

AB içinde vergi politikası, üye ülkeler açısından hassas bir konudur. Vergilendirme konusu hem ekonomik hem mali bir konu olduğundan devletler için önemli bir gelir kaynağıdır. Devlet elde ettiği gelirler ile kamusal mal ve hizmet sunma konusunda belirli politikalar izlemektedir. AB içinde vergi konusu üye ülkelerin kontrolünde bulunmaktadır. AB vergi ve sosyal güvenlik konularında 2. derecede yer almaktadır. AB'nin amacı zorunlu vergilerde ulusal sistemleri bir düzene sokmak değil, birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek ve uyum içinde hareket etmelerini sağlamaktır (Oral, 2005, s. 268). Bu noktada ülkeler arasında yapılan anlaşmalarla ekonomik ve parasal birliklerde etkinliklerini

artırmak amacıyla; rekabet şartlarının, malların serbest dolaşımını negatif olarak etkilememesi adına ortak vergi politikası oluşturarak bu politikaların düzenlenmesi gerekmektedir (Altunay, 2010, s. 38-39). İzlenecek ortak vergi politikası ile üye ülkeler istenilen ekonomik hedeflere ulaşma yolunda önemli adımlar atmış olacaklardır.

AB'nin kuruluşundan itibaren vergilemeyle ilgili fazla spesifik kurallar olmamasına rağmen, vergileme ile ilgili ancak dolaylı bir biçimde, serbest piyasa rekabet kurallarına uygun olarak ortak pazarın kurulması için gerekli ölçüde ilgilenebilmektedir. Vergi politikası AB bütünleşme sürecinde ikincil bir politika olmuş, Roma Antlaşması'nda net olarak ifade edilmemiş olsa da daha sonraki süreçte rekabet eşitliğini, adil rekabet ortamını düzenleyici şekilde ciddi olarak ele alınmıştır (Özdemir, 2008, s. 37-38). AB kuruluşundan itibaren ülkeleri ortak bir vergi sistemi ve yapısı noktasında toplayamamış, vergi konusu birinci dereceden gündeme gelmemiştir.

Avrupa Birliği'nde "Rekabet, vergilendirme ve mevzuatların yakınlaştırılması ile ilgili ortak düzenlemeler" başlığını taşıyan 6. Başlıkta, rekabet konusu ve üye ülkelerin ilgili mevzuatlarının uyumlaştırılması ilkeleri ve temel vergilendirme ilkeleri belirlenmiştir. Roma Antlaşması'nda vergilendirme ile ilgili düzenlemeler; 23. 25. ve 26. maddeler gümrük birliğinin sağlanması ve ortak gümrük tarifelerinin kabulü; 87. madde devlet yardımlarının yasaklanması; 91. ve 92. madde dolaylı vergilerin düzenlenmesi, 93. madde dolaylı vergilerin uyumlaştırılması ve son olarak 293. madde çifte vergilendirmenin önlenmesine yönelik düzenlemeleri kapsamaktadır (Erkan, 2009, s. 25). Avrupa Birliği'nde adil rekabet ortamının gerçekleştirilmesi için bir araç olan vergi politikası ile ilgili çeşitli ilke ve kurallar Roma Antlaşması'nda ortaya konulmuştur.

AB'de tek pazarın ve rekabet ortamının eşit olmasını hedefleyen tedbirler noktasında vergi sorunları 3 konuda ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2008, s. 38-39):

- Ayrımcılık
- Vergi Kaçakçılığı
- Çifte Vergilendirme

Bu üç konuda AB'nin düzenlemeler yapması gerektiği belirtilmiştir. Üye ülkeler arasında ekonomik ve parasal bir bütünleşme olurken üye devletler arasında bir farkın olmaması gerekmektedir. Bunun da gerçekleşebilmesi için üye ülkeler arasında farklı vergi politikalarının ve düzenlemelerinin olmaması gerekmektedir. Bu yapılacak düzenlemeler ile adil rekabet ortamının devamı ve haksız rekabete neden olacak ayrımcılıklı uygulamaların ortadan kaldırılarak vergilerin ve vergi sistemlerinin birbirleri ile uyumlu hale getirilmeleri gözetilmektedir. Bunun için AB içinde üye ülkeler arasında vergi uyumlaştırmaları yapılmaktadır.

6.AB'DE VERGİ UYUMLAŞTIRMA ÇABALARI

Vergi uyumlaştırması, serbest piyasanın oluşturulmasına ve işleyişine engel olan etmenleri ortadan kaldırmaya yönelik, üye ülkelerin vergi sistemlerinde yapılan düzenlemelerdir (Yıldız, 2006, s. 555). Diğer bir tanım da vergi uyumlaştırması, ortak kurallara bağlı olmak şartıyla vergi sistemlerinin birbirine yakınlaştırılması suretiyle ortak bir noktada birleştirilmesidir (Alganer & Yılmaz, 2010, s. 138). Vergi uyumlaştırması ile üye ülkeler arasında rekabet eşitsizliğini ortadan kaldırmak, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamak, kişiler ile sermayenin üye devletlerden herhangi birinde ekonomik faaliyette bulunmanın sağlanması, rant farklılıklarının ortadan kaldırılması, vergi sistemlerinin uyumlaştırılması, tek pazara üye devletler arasında siyasi ve ekonomik bütünleşmenin sağlanması gibi hedefler vardır (Güngör, 2001, s. 52). Vergi uyumlaştırmaları ile adil rekabet ortamının sağlanması ve devamı, mevcut AB sisteminin sürdürülebilirliği ve Ortak Pazar'ın gerçekleştirilmesi için önem arz etmektedir.

AB'nin vergi uyumlaştırma politikası, Roma Antlaşması'nın temel amaçlarına ulaşmak için kullandığı en önemli araçlardan biridir. Bu konuda yapılan en önemli çalışma 1962 yılında sunulan "Neumark Raporu"nda dolaysız vergiler konusunda "koordinasyon ve uyumlaştırmaya" yönelik görüşler yer almaktadır. Bu noktada üye ülkelerin özel hukuklarının dolaysız vergileri uyumlaştırması noktasında birbirinden farklı olması, öncelikli olarak uyumlaştırmanın ilk dolaylı vergiler konusunda kademeli bir şekilde yapılması ifade edilmiş, daha sonra dolaysız vergiler için uyumlaştırmaya başlaması gerektiği belirtilmiştir (Alganer & Yılmaz, 2010, s. 139-140). Avrupa Birliği'nde vergi uyumlaştırmasının amacı, üye devletler arasındaki var olan vergi oran ve uygulamalarından kaynaklanan rekabet eşitsizliğini ortadan kaldırarak kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımını artırmaktır. Bu noktada vergi uygulamalarından oluşan farklılıkları üye ülkelere sunduğu yararlı veya zararlı etkilerini ortadan kaldırarak vergileme konusunda ticaretin etkisi üye devletler açısından nötr olurken, AB üyesi olmayan devletlere karşı rekabet noktasında üstünlük kurmak hedeflenmektedir (Aktan & Vural, 2004, s. 4). Vergi uyumlaştırmaları, AB adil rekabet ortamı sağlanması ve bunun sonucunda birliğe üye olmayan ülkelere karşı üstünlük kurma konusunda ortak vergi politikası içinde önemli bir araç olmaktadır.

6.1.DOLAYLI VERGİLERİN UYUMLAŞTIRILMASI

Avrupa Birliği'nde vergi uyumlaştırmaları konusunda ilk düzenlemeler dolaylı vergiler noktasında olmuş, birlik içinde gümrük birliği hedefinin gerçek kılınabilmesi adına, üye ülkeler arasındaki gümrük vergilerinin kaldırılması ile mal ve hizmet ticaretinin önündeki engellerin kaldırılması gerekmekte, bunun yanında üye ülkeler arasında da entegrasyonun sağlanması

noktasında düzenlemeler yapılmasıdır (Yıldız, 2006, s. 556). Dolaylı vergiler üzerinde yapılan uyumlaştırma çabaları ile ilk olarak gümrük birliğinin sağlanması, adil rekabet ortamının gerçekleşmesi adına önem arz etmektedir.

Avrupa Birliği'nde vergiler ile ilgili uyumlaştırma konusu Roma Antlaşması'nda da yer almıştır. Roma Antlaşması'nda yer alan bu konunun nedeni ise; üye ülkelerin satış vergisinde oynamalar yapmak üzere, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını ve piyasa ekonomisinin olmazsa olmazı adil rekabet ortamını bozucu nitelikte düzenleme yaparak serbest rekabet ortamını negatif yönde etkilemelerinin olabilmesidir (Güngör, 2001, s. 55). İlgili antlaşmada vergiler konusunda yapılan düzenlemeler, yer verilen ilke ve kurallar ile birlik içinde adil rekabet ortamını bozucu olumsuz gelişmelerin önüne geçilmek istenmektedir.

6.1.1.KDV UYUMLAŞTIRMASI

Dolaylı vergiler konusunda ilk düzenlemeler KDV üzerine yapılmıştır. Bu konu ile ilgili olarak 1960'lı yıllarda yapılan çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak 1962 yılında yayımlanan Neumark Raporu'nda, Ortak Pazar olgusunun oluşturulabilmesi için çeşitli muamele vergilerinin kaldırılması ve yerine KDV getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte KDV uyumlaştırma çalışmaları başarılı bir şekilde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. KDV uyumlaştırma çabaları 1967'de resmen başlamış ve 1970 yılında uygulamaya geçilmesine karar verilmiştir (Alganer & Yılmaz, 2010, s. 142).

KDV uygulamaları tüketim tipi şeklinde olmalıdır. Bu noktada üye ülkeler arasında KDV oranlarının bulunduğu ülkede vergilendirilmesinin yerine, çıktığı ülke içinde vergilendirilerek ürünlerin ihraç edilmesi uygulamasına geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Üye ülkeler ilgili önerileri benimsememiş ve var olan mevcut vergilendirme sistemlerine devam etmişlerdir. Daha sonraki zamanlarda ise hem varış hem de çıkış üzerinden alınan KDV uygulamaları görülmeye başlamıştır.

AB üyesi ülkeler uygulanan KDV oranları az çok farklı uygulamalara yer vermektedir. AB içinde yine de 2 tip KDV uygulamasının olduğu görülmektedir. İlk olarak indirilmiş oran %5'in altına inmemek ve 2. olarak ise standart oran %15'in altına inmemek koşulu ile ülkeler uyumlaştırma çabaları yapmıştır.

Yapılan uyumlaştırma çabalarında yinede tam bir uyum sağlanamamış, ülkeler birden fazla KDV uygulamalarına yer vermişlerdir. Üye ülkeler arasındaki bu durum vergi uyumsuzluklarının rekabet ortamını bozucu bir nitelikte olduğunu göstermektedir (Yıldız, 2006, s. 559).

AB içinde ortak rekabet politikasının bir sonucu olan adil rekabet ortamının sağlanması ve ortak pazar hedefinin gerçekleştirilmesi için getirilen bir vergi türü olan KDV ile dolaylı vergiler de uyumlaştırma konusunda ilk adım atılmıştır. Rekabet ortamını düzenleyici olarak 2 tip KDV uygulanmasına birlik tarafından karar verilse de üye ülkelerin tutumları sonucu birden çok KDV uygulamasına devam edilmiştir. Bu noktada ülkelerin uygulamış olduğu farklı türlerdeki KDV oranları da birlik içinde hedeflenen ortak rekabet politikasının gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır.

6.1.2.ÖTV UYUMLAŞTIRMASI

ÖTV de KDV’de olduğu gibi rekabet koşullarını doğrudan etkilemektedir. Üye ülkeler de mevcut ÖTV ile matrah, oran ve bazı farklılıklar bazı ülkelerin rekabette üstün olmalarına neden olmaktadır. Bunun yanında petrol ve alkol gibi ürünlerin ÖTV konusundaki farklı vergilendirmeler, ilgili kişi ve kurumlara avantaj sağlayarak, rekabet ortamını bozucu bir sonuca neden olmaktadır (Özdemir, 2008, s. 83). Bu noktada üye ülkelerin ÖTV toplum koşullarına, gelenek ve göreneklerine, kültürel yapılarına da bağlı olarak farklı biçimlerde uygulanmaya çalışıldığından dolayı ÖTV konusunda bir uyum sağlamak daha zor olmaktadır. ÖTV de ekonomik amaçtan ziyade mali amaç ön planda olduğu için ülkelerin birçoğu yüksek oranlı vergilendirmeyi tercih etmektedirler. Bu noktada uyumlaştırma yapma konusunda AB’de bir takım zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır (Yıldız, 2006, s. 560).

AB içinde üye ülkelerin özel hukukları, sosyo-kültürel yapısı gibi çeşitli nedenlerden dolayı ÖTV konusunda yapılan uyumlaştırma çalışmalarının pek başarılı olmadığını ve bunun sonucunda birlik içinde haksız rekabet ortamının sürdüğünü ifade edebiliriz. Ortak rekabet politikasının gerçekleştirilmesi adına dolaylı vergiler konusunda KDV’de yakalanmaya çalışılan uyumun ÖTV de ise ilk zamanlarda kesintiye uğradığını belirtebiliriz. Bunun yanında AB’de 1990’lı yıllarda başlayan uyumlaştırma çabaları her ne kadar ÖTV konusunda zorluklarla karşı karşıya kalsa da ilerleyen yıllarda değişen ekonomik düzen ve üye ülkeler arası ilişkiler ilgili konuda bazı muafiyet, istisna gibi ayrıcalıkların yanında 21.yy da uyum sağlama konusunda iyimser gelişmeler olduğundan söz edilebilir.

6.2.DOLAYSIZ VERGİLERİN UYUMLAŞTIRILMASI

AB kurucu antlaşması olan Roma Antlaşması’nın 98.maddesi, dolaysız vergileri dolaylı vergiler alanında düzenlemiştir. Fakat dolaylı vergiler konusunda kaydedilen ilerlemelerin aynı doğrultuda dolaysız vergiler konusunda gerçekleştiği söylenemez. Kurumlar vergisi konusunda sermaye

kazançları ve menkul değer alım satımında alınan vergiler, çifte vergilendirmenin önlenmesi ve şirketlerin vergilendirilmesine yönelik ilgili kuralları düzenlemiştir (Bakkal & Aslanlar, 2009, s. 552).

AB içinde üye ülkelerin dolaysız vergi konusunda bir uyumlaştırma yapamamalarının nedeni egemenlik haklarının zedeleneceğini düşünmelerinden dolayı kaynaklanmaktadır. Dolaysız vergiler ile ilgili yapılacak çalışmalar konusunda toplumu bu konuya aşırı bir tepki vermekte ve bu nedenle uyumlaştırma yapmak zorlaşmaktadır (Yıldız, 2006, s. 560). Dolaysız vergilerde yükümlülüklerin farklı olması rekabet ortamını bozucu etkiler oluşturur. Gelir vergisi, sermaye ve işgücünün serbest dolaşımında etkili iken, kurumlar vergisindeki farklılıklar AB içi sermaye hareketlerini etkilemektedir. AB Komisyonu gelir vergisini kısa ve orta vadede uyumlaştırma programına dahil etmemiş, kurumlar vergisindeki uyumlaştırma programına dahil etmiştir (Güngör, 2001, s. 70). AB dolaysız vergiler konusunda ilk olarak kurumlar vergisini uyumlaştırma yoluna gitmiş, gelir vergisinde uyumlaştırma ise ikinci planda kalmıştır.

6.2.1.GELİR VERGİSİNDE UYUMLAŞTIRMA

AB üye ülkeler arasında vergi uyumlaştırması noktasında gelir vergisinde başarısız olmuştur. Gelir vergisinin bireysel yapısı gereği hem sermaye hem iş gücünün serbest dolaşımı etkilenmekte ve üye ülkeler buna karşı gelmektedirler. Gelir vergisi konusunda yapılan çalışmaları ise tasarrufların vergilendirilmesi, emeklilik kesintilerinin vergilendirilmesi, kar paylarının vergilendirilmesi ve çifte vergilendirme yapısının engellenmesi şeklinde ifade edebiliriz (Altunay, 2010, s. 102).

AB'de gelir vergisi ile ilgili uygulamalarda ülkeler arası vergi oranlarının farklı olması rekabeti bozucu etkilere neden olmaktadır. Bunun nedeni, ülkelerdeki dolaysız vergilerin dolaylı vergilere oranla daha fazla olduğu ve üye ülkelerin vergi gelirlerini düşürmemek için farklı uygulamalara başvurarak haksız rekabet ettiklerini ifade edebiliriz. AB içinde yapılan çalışmalarda da ülkeler ile ilgili ortak bir noktaya varılamadığı görülmektedir.

6.2.2.KURUMLAR VERGİSİNDE UYUMLAŞTIRMA

Dolaysız vergilerin bir diğer çeşidi olan kurumlar vergisi ile ilgili düzenlemelerin birlik içinde uyumlaştırma konusunda aynı noktada olmaktan uzak olduğu görülmektedir. Kurumlar vergisi konusunda AB tarafından yapılan düzenlemelerin daha çok özel konularda olduğu ve AB içinde tek bir çatı altında toplanmış kurumlar vergisi uygulamalarının olmadığını belirtebiliriz (Bozkurt, 2006, s. 91).

Kurumlar vergisi ile ilgili ilk çalışmalar 1962 yılında yapılmış; rekabet ortamında yaşanacak olumsuzlukların minimum seviyede olmasını sağlayacak vergi oranlarının benimsenmesi üzerinde durulmuştur. 1970'lerde yapılan çalışmalar da başarısız olmuştur, fakat ilerleyen yıllarda mevcut

farklılıkların rekabeti bozucu nitelikte olduğu, rekabet politikasının zedelendiğini belirterek üye ülkeleri uyumlaştırmaya zorlamıştır (Çakır, 2003, s. 116). Bu gelişmelerin yanında AB üye ülkelerin Maliye Bakanları 1990'ların sonuna doğru haksız vergi rekabetinin engellenmesini hedefleyen "vergi paketi" belirlemişlerdir. Vergi paketini kapsayan kurumlar vergisi için eylem kodu, tasarrufların vergilendirilmesi ve bağlı şirketlerin arasındaki sınır ötesi faiz ve maddi olmayan hak bedeli ödemelerinden alınan stopaj vergilerinin kaldırılması ihtiyacı konusunda anlaşmaya vardılar. Bu paketle başlayan mutabakatlar 2003 yılında kabul edilen üç yeni direktifle ortak düzenleme haline dönmüştür (Bozkurt, 2006, s. 93).

Dolaysız vergilerde yapılan çalışmaların daha çok kurumlar vergisi konusunda olduğu görülmektedir. Yine de yapılan çalışmalar da istenilen noktaya ulaşamamıştır. Yapılan çalışmaların ilerisi için öncü nitelikte olduğu ve ilerleyen zamanlarda ülkelerin uyumlaştırma konusunda daha duyarlı olacaklarını belirtebiliriz. Bunun yanında birliğin, ortak rekabet politikası gereğince adil rekabet ortamı içinde bir bütün olarak hareket edebileceği konusunda iyimser gelişmelere açık olduğu ifade edilebilir.

7.AB'DE ORTAK VERGİ POLİTİKASI VE REKABET İLİŞKİSİ

AB'nin kuruluşundan itibaren ekonomik ve sosyal bütünleşmenin sağlanması adına AB'nin kurucu antlaşması olan Roma Antlaşması'nda izlenecek politikalar belirlenmiştir. Vergi politikaları ise üye ülkeler arasında rekabetin adil şartlarda gerçekleşmesi adına bir araç olarak görülmüş ve birlik içinde üye ülkelerin uyguladıkları farklı vergi politikalarının rekabet ortamını bozucu ve engelleyici, tarafsız ve uyumlu bir vergi sisteminin oluşması adına AB tarafından düzenlemeler yapılmıştır. Bu noktada ortak rekabet politikasının gerçekleşmesi için vergi politikasının bir aracı olan vergi uyumlaştırmaları önem arz etmektedir. Vergi uyumlaştırmaları ile adil rekabet ortamının devamı ve haksız rekabete neden olacak ayrıcalıklı uygulamaların ortadan kaldırılarak AB içinde vergilerin ve vergi sistemlerinin birbirleri ile uyumlu hale getirilmeleri hedeflenmektedir.

AB'de adil rekabet ortamının devamı için ilk olarak dolaylı vergilerde uyumlaştırma çabaları göze çarpmaktadır. Neumark Raporu'nda ifade edildiği üzere üye ülkelerin çeşitli muamele vergilerinin yerine KDV vergisini kullanarak tek bir vergi çeşidinin olması gerektiği belirtilmiş ve bu noktadan sonra dolaylı vergiler de KDV ile uyumlaştırma çalışmaları başlamıştır. AB'de iki tip KDV uygulamasının gerektiği ifade edilse de ülkeler arasında farklı KDV uygulamaları da devam etmiştir. ÖTV de ise ülkeler arasında bir uyum yakalanamamış ve haksız rekabet durumu devam etmiş, 21.yy ile vergi sistemlerinde yapılan düzenlemelerle bir uyum sağlanmaya çalışılmaktadır.

AB'de dolaysız vergiler konusunda ise uyumlaştırma çabaları daha sonra ele alınmıştır. Bu noktada da kurumlar vergisinde yapılan çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Adil rekabet ortamını sağlamaya yönelik olarak kurumlar vergisinde yapılan çalışmalarda iyimser gelişmelerin olduğunu, fakat gider vergisinde ise istenilen uyumun sağlanmadığını ve ülkelerin birbirlerine karşı ayrıcalıklı konumunun devam ettiğini belirtebiliriz.

SONUÇ

2.Dünya savaşından sonra Avrupalı devletlerin tekrar savaşlarla yüz yüze kalmamak, barış ortamı içinde yaşamlarını sürdürmek ve tek bir bütün olarak hareket etmek gerekçeleriyle oluşturdukları Avrupa Birliği kuruluşundan itibaren ülkelerin ortak bir noktada toplanması için mücadele etmektedir.

Avrupa Birliği'nin ülkeler arasındaki işbirliği ve dayanışmayı artırıcı, adilane rekabet ortamını sağlayıcı ve haksız rekabeti önlemek için ortak rekabet politikasına kuruluş antlaşmasında yer vermiştir. Bu noktada AB içinde devlet yardımları ortak rekabet politikasının içinde yer almış ve ilgili düzenlemelere tabi tutulmuştur. Ortak rekabet politikasının gerçek kılınması ile birlik içinde bir bütünlük sağlanacak ve birliğe üye olmayan ülkelere karşı üstünlük sağlamak adına çalışmalar yürütülecektir.

AB içinde ülkeler ortak rekabet politikasını daha etkin kılmak, ülkeleri ayrıcalıklı pozisyona düşürmemek için de ortak vergi politikası izlemeye çalışmışlardır. Bu konuda vergi indirimleri, istisna ve muafiyetleri, vergi uyumlaştırmaları gibi konularda çeşitli uygulamalar ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu noktada vergi uyumlaştırmaları konusunda dolaylı vergilerde KDV'de üye ülkeler arasında bir uyum gerçekleşmiş, fakat ÖTV'de üye ülkelerin özel hukuklarından dolayı pek bir uyum sağlanamamıştır. Dolaysız vergiler noktasında ise gelir vergisinde AB'nin etkin bir çalışma yaptığından söz edemeyiz. Kurumlar vergisi üzerine rekabet ortamını sağlayıcı ve düzenleyici çalışmalar yapılmış olsa da ülkelerin bu konuya yaklaşımları çıkarları ile ters düştüğü için pek olumlu sonuçlar doğurmamış, kısmen başarılı olunmuştur.

AB içinde yapılan çalışmalardan görüldüğü gibi ülkelerin ortak bir rekabet politikasını benimsedikleri, fakat bu konuda haksız rekabeti önleyici ve düzenleyici, adil rekabet ortamının sağlayıcı araçlardan biri olan vergi politikaları konusunda yapılan çalışmalarda istenilen sonuca pek ulaşamadıkları görülmektedir. Söz konusu durumda KDV alanında üye ülkelerin başarıya ulaştıklarından, kurumlar vergisinde de kısmen başarılı olduklarından söz edebiliriz.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C., & Vural, İ. Y. (2004). Vergi Rekabeti. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 4.
- Alganer, Y., & Yılmaz, G. (2010). Avrupa Birliği Müktesebatı Bağlamında Katma Değer Vergisi'nde Yakınlaştırma ve Uyumlaştırma Çabaları. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 138.
- Altay, B. (2006). Avrupa Birliği'nde Rekabet Politikaları, Türkiye ve Avrupa Birliği'nin İhracatta Rekabet Gücünün Ölçülmesi. Afyonkarahisar, Türkiye.
- Altunay, E. (2010). Avrupa Birliği Vergi Politikası ve Türkiye'nin Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi. *Bütçe Dünyası Dergisi* , 38-39.
- Ateş, M. (2009). AB'ye Uyum Bağlamında Türk Rekabet Hukuku ve Politikasına Genel Bir Bakış. *Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi* , 59.
- Ateş, M. (2008). Son Yapılan Düzenlemeler Işığında AB Rekabet Hukuku ve Politikasına Genel Bir Bakış. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* , 65.
- Bakkal, S., & Aslanlar, S. (2009). Avrupa Birliği Dolaysız Vergi Uyumlaştırması ve Türk Vergi Sisteminin Uyumunu. *1. Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi*.
- Bozkurt, B. L. (2006). Avrupa Birliği'nde Kurumlar Vergisi. *Maliye Dergisi* , 91.
- Çakır, T. (2003). AB Vergi Uyumlaştırması Açısından Bazı Üye Ülkelerdeki Vergiler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 116.
- Ecer, E. G. (2010). Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları Politikası. Ankara .
- Erkan, F. (2009). *Avrupa Birliği'nde Dolaysız Vergilerin Uyumlaştırılması ve Avrupa Birliği Mahkemesi'nin Bu Konudaki Rolü*. Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını.
- Filiker, A. N. (2007). Türkiye ve Beş Yeni AB Üyesinin "Romanya, Bulgaristan, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Polonya" Rekabet ve KOBİ Politikası. Isparta.
- Güngör, K. (2001). Avrupa Birliği'nde Vergi Uyumlaştırması ve Vergi Uyumlaştırma Politikası. *Maliye Dergisi* , 52.
- Hacıköylü, C., & Kutlu, E. (2007). Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Devlet Yardımları. *Sosyal Bilimler Dergisi* , 368.
- İlhan, B. (2010). Avrupa Birliği Rekabet Politikasında Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Uyumunu. *Satıştay Dergisi* , 103.
- Oral, H. (2005). Avrupa Birliği'ndeki Vergi Uyum Çalışmaları ve Türkiye. *TBB Dergisi* , 268.
- Özdemir, O. (2008). Gider Vergileri Alanında Türk Vergi Sisteminin Avrupa Birliği Müktesebatı ile Uyumlaştırılması. Isparta.

Özkarabüber, M. M. (2003). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Devlet Yardımlarının Kontrolü. Ankara.

Özkumur, N. (2008). Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Uyumu . Ankara.

Yıldız, H. (2007). Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası ve Türkiye. *Akademik Bakış* , 3.

Yıldız, H. (2006). Avrupa Birliği Vergi Politikası ve Vergi Uyumlaştırma Çalışmaları. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 566.